

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради УДУ імені
Михайла Драгоманова

“27 серпня 2024 р.

Протокол № 11

Проректор з навчально-методичної
роботи

Проф. Вернидуб Р.М.

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

освітньо-професійної програми **Професійна освіта. Туризм та готельно-ресторанна справа**

галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальності **015 Професійна освіта**

спеціалізації **015.00 Готельно-ресторанна справа**

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Шифр за навчальним планом ПП03

Київ 2024

УДК 378.091.214.18:37.091.3

Розробник програми:

Щербак Людмила Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Рецензенти:

Іщенко Світлана Михайлівна, доктор РНД, доцент кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Пригодій Микола Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України.

Обговорено та рекомендовано до друку на засіданні Науково-методичної ради УДУ імені Михайла Драгоманова «26» серпня 2024 року, протокол № 10.

Голова НМР Роман Вернидуб _____

I. Пояснювальна записка

Програма обов'язкової навчальної дисципліни “Теорія і методика викладання фахових дисциплін” складена відповідно до освітньо-професійної програми «Професійна освіта. Туризм та готельно-ресторанна справа» спеціальності 015 Професійна освіта.

Предмет вивчення навчальної дисципліни - є історія, методика та викладання дисциплін туристичного профілю.

Міждисциплінарні зв'язки існують з такими дисциплінами: «Психолого-педагогічні технології», «Організація наукових досліджень», «Освітня політика та лідерство».

Знання, отримані при вивченні дисципліни, будуть використані при написанні магістерської роботи, а також під час проходження майбутніми педагогами професійного навчання науково-дослідницької практики.

Метою вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання фахових дисциплін» є формування знань з прагматичних аспектів методики викладання фахових дисциплін; надання студентам системи теоретичних і прикладних знань щодо форми організації, технології навчальної, виховної, організаторської діяльності викладача у закладі вищої освіти; формування у студентів цілісної системи знань та компетенцій про методи і принципи викладання туристичних дисциплін.

Для досягнення цієї мети перед майбутніми фахівцями ставляться такі *основні завдання*:

- формування у студентів комплексу компетенцій, достатніх для роботи на посаді викладача економічних дисциплін та в області розуміння сутності професійно-педагогічної культури та професійної компетентності викладача в системі вищої освіти;

- отримання знань щодо форм та методів навчання у вищій школі;
- усвідомлення нової парадигми освіти та навчання; визначення проблем, з якими стикаються молоді викладачі під час навчання слухачів туристичних дисциплін, знаходження шляхів їх розв'язання; засвоєння «технологічного» процесу навчання, методів та форм вивчення спеціальних дисциплін;
- отримання знань щодо оцінювання навчальних досягнень студентів, контроль і самоконтроль навчальної роботи у закладах вищої освіти та знань щодо видів та прийомів активізації процесу навчання у вищій школі;
- формування наукового світогляду, оволодіння методикою та методами педагогічної майстерності;
- оволодіння знаннями щодо побудови лекцій і навичками публічних виступів, а також проведення різних видів занять із викладання фінансово-економічних дисциплін;
- засвоєння сучасних активних форм навчання для підвищення ефективності навчального процесу; набуття студентами практичних навичок й умінь проводити лекційне, семінарське, практичне заняття, оцінювати знання студентів, складати методичну документацію з фахової дисципліни.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Результати навчання	Компетентності
РН 2. Ефективно використовувати сучасні цифрові інструменти, інформаційні технології та ресурси у професійній, інноваційній та/або дослідницькій діяльності.	СК 3. Здатність застосовувати і створювати нові освітні інструменти і технології та інтегрувати їх в освітнє середовище
РН 5. Обирати оптимальну стратегію	професійної освіти.

<p>колективної діяльності, міжособистісного спілкування та взаємодії для реалізації комплексних проєктів у професійній освіті та міждисциплінарних проєктів з урахуванням етичних, правових, соціальних та економічних аспектів.</p> <p>РН 7. Створювати освітнє середовище професійної освіти, що є сприятливим для здобувачів освіти і забезпечує досягнення визначених результатів навчання.</p>	<p>СК 5. Здатність розробляти і реалізовувати проєкти у професійній освіті, у тому числі міждисциплінарні, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.</p> <p>СК 4. Здатність аналізувати, прогнозувати, критично осмислювати проблеми у професійній освіті, приймати ефективні рішення щодо їх розв'язання.</p>
---	--

II. Орієнтовний тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредитів ЄКТС 180 годин.

№ з/п	Назва модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Всього	Аудиторні години					Всього	Аудиторні години				
			Всього аудиторних	Лекції	Практичні	Семінаські	Самостійна робота		Всього аудиторних	Лекції	Практичні	Семінаські	Самостійна робота
	Модуль 1. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих навчальних закладів	88	20	10	6	4	68	90	10	6	2	2	80
1.	Тема 1.1. Дидактичні основи педагогічного процесу	14	3	2	1		11	14	1	1			13

2.	Тема 1.2. Структура вищої освіти, рівні підготовки спеціалістів, система закладів вищої освіти	16	5	2	1	2	1 1	1 4	1	1			13
3.	Тема 1.3. Навчальний графік, робочі програми і тематичні плани	14	3	2	1		1 1	1 5	2	1	1		13
4.	Тема 1.4. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом	16	5	2	1	2	1 1	1 5	2	1	1		13
5.	Тема 1.5. Особистість викладача ВНЗ	14	2	1	1		1 1	1 5	2	1		1	13
6.	Тема 1.6. Студентство як особлива соціальна група	17	2	1	1		1 5	1 7	2	1		1	15
7.	Модуль 2. Науково-практичні основи викладання туристичних дисциплін	92	24	12	6	6	68	90	10	6	2	2	80
8.	Тема 2.1. Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації	15	4	2	1	1	1 1		1	1			13
9.	Тема 2.2. Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ВНЗ	15	4	2	1	1	1 1		1	1			13
10.	Тема 2.3. Організація практичної підготовки майбутніх спеціалістів	15	4	2	1	1	1 1		2	1	1		13
11.	Тема 2.4. Самостійна робота студентів	15	4	2	1	1	1 1		2	1	1		13
12.	Тема 2.5. Контроль та корекція навчальної діяльності студентів	15	4	2	1	1	1 1		2	1		1	13
13.	Тема 2.6. Сучасні технології педагогічного спілкування	15	4	2	1	1	1 5		2	1		1	15
Всього:		180	44	22	12	10	136	180	20	12	4	4	160

III. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Організація навчального процесу в системі підготовки магістрів для вищих навчальних закладів

Тема 1.1. Дидактичні основи педагогічного процесу

Дидактика вищої школи: історія і практика. Закономірності процесу навчання у ЗВО. Основні принципи навчання у ЗВО. Порівняльна характеристика освітніх програм різних ЗНО, що готують фахівців професійної освіти з туризму та готельно-ресторанної справи.

Тема 1.2. Структура вищої освіти, рівні підготовки спеціалістів, система закладів вищої освіти

Система вищої освіти в Україні. Характеристика основних видів ЗВО. Підготовка доповідей за темами характеристика основних видів ЗНО у світі

Тема 1.3. Навчальний графік, робочі програми і тематичні плани

Навчальний графік у ЗВО. Навчальна дисципліна і робоча програма. Способи побудови навчальних програм: концентричний та лінійний. Порівняльна характеристика навчальних планів за освітньо-професійною програмою «Професійна освіта. Туризм» бакалаврського рівня.

Тема 1.4. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом.

Кафедра як основний структурний підрозділ ЗВО. Напрямки діяльності кафедри. Куратор академічної групи. Контроль за якістю навчально-виховного процесу. Аналіз навчально-методичного забезпечення кафедри інженерії та технологій виробництва УДУ імені Михайла Драгоманова.

Тема 1.5. Особистість викладача ВНЗ

Структурні компоненти особистості викладача ЗВО. Поле особистісного фактору в процесі впливу на аудиторію (одяг, зовнішність, постать, поведінка, винагорода, особистісне спілкування). Харизматичні якості особистості викладача ЗВО (магнетична сила, розкриття особистісних здібностей, впевненість, вміння оптимістично сприймати життя, вміння слугувати взірцем, тощо). Психолого-педагогічні проблеми формування професіоналізму викладача ЗВО. Причини педагогічного успіху: рівень психолого-педагогічної підготовки викладача, тип навчального закладу, особливості особистого життя, рівень та активність в сучасному житті. Педагогічна спрямованість особистості – сутність педагогічної діяльності та спілкування. Мотивація до викладацької діяльності. Стійка педагогічна

спрямованість. Педагогічні здібності: перцептивно-рефлексивні та проєктивні. Педагогічні деформації: сутність та причини виникнення. Типи професійних педагогічних деформацій.

Тема 1.6. Студентство як особлива соціальна група

Студентство як соціальна група. Психолого-педагогічні особливості старшого юнацького віку. Індивідуальні та вікові особливості студентського віку. Основна соціальна детермінанта – професійно-пізнавальна діяльність Реалії виховання студентської молоді. Аналіз структури професіоналізму, ціннісно-сислової сфери професіонала. Проблеми професійного відчуження, програма формування у студентів ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності (знайомство з майбутньою професійною діяльністю, формування реального уявлення про професіонала з педагогічної спеціальності, формування ціннісних уявлень, складання «образу себе-як професіоналу». Залучення до соціально - психологічного тренінгу студентів, врахування три площини очікуваних змін - когнітивну, емоційну, і поведінкову.

Модуль 2. Науково-практичні основи викладання туристичних дисциплін

Тема 2.1. Лекція у вищій школі: сучасні технології проведення та організації Лекція як форма організації навчання. Функції лекції. Основні різновиди лекційних занять. Дидактичні принципи відбору і викладу матеріалу на лекції. Активізація пізнавальної діяльності студентів на лекції.

Етапи підготовки до лекційних занять. Педагогічна майстерність викладача. Сучасна лекція як фрагмент життя студента, новітні технології проведення лекції у вищій школі. Аналіз проведення лекції, орієнтовна схема аналізу лекції. Інтерактивні лекції.

Тема 2.2. Сучасний семінар у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у ЗВО.

Семінар як основні форма навчання у ЗВО. Основні принципи побудови семінарського заняття: принцип зростання складності та принцип цільової

системності, принцип творчості. Види семінарських занять у вищій школі. Інтерактивні семінари у вищій школі. Підготовка викладача ЗВО до проведення семінару у вищій школі. План творчого семінару – інструмент реалізації викладачем своєї освітньої програми. Поради молодим викладачам як провести гарний семінар. Процедура входження в семінар. Технологія роботи зі студентами на першому занятті. Етапи проведення семінару. Формула успіху семінару. Види інтенсивних технологій, ігрові інтерактивні технології.

Тема 2.3. Педагогічна практика та методика її організації та проведення.

Педагогічна практика як важлива ланка в системі професійної підготовки вчителя. Основні завдання педагогічної практики. Функції педагогічної практики: адаптаційна, освітня, виховна, розвиваюча, діагностична. Характер підготовки студента до практики. Підготовка особистісно орієнтовна, комплексна, ускладнююча, безперервна, творча.

Методика організації педагогічної практики студентів. Зміст педагогічної практики. Види студентської практики. Установча конференція. Керівництво студентською педагогічною практикою. Функції групового керівника підпрактики. Функції методиста-предметника. Функції вчителя-предметника. Функції адміністрації базового закладу освіти. Вимоги до студента-практиканта. Звітна документація студентів-практикантів.

Тема 2.4. Керування самостійною роботою студентів.

Самостійна робота як важлива форма навчання у вузі. Її особливості та основні різновиди. Підготовка студентів до самостійної роботи. Робота студентів з літературою. Умови підвищення ефективності самостійної роботи студентів. Форми самостійної роботи студентів: домашні завдання, опрацювання літературних джерел; робота у комп'ютерних мережах, оцінювання професійних ситуацій; підготовка конспекту лекцій і практичних завдань. Рекомендації щодо організації ефективної самостійної роботи.

Тема 2.5. Контроль та корекція навчальної діяльності студентів.

Оцінювання, контроль та корекція знань. Сутність поняття „педагогічний контроль”. Значення, функції та умови педагогічного контролю. Основні поняття теми та методика їх вивчення. Критерії оцінки знань, умінь, навичок студентів. Норми оцінок. Види контролю. Вимоги до оцінок та контролю знань. Форми поточного педагогічного контролю. Методика проведення атестацій та тестувань студентів. Підсумковий контроль з курсу педагогіки. Діагностика навчання – обов’язковий компонент навчального процесу. Освітня діагностика. Параметри освітньої діагностики. Перевірка знань. Перевірка вмінь. Перевірка навичок. Перевірка засвоєних засобів діяльності. Перевірка рівня розвитку здібностей. Суб’єкти освітньої діагностики. Контроль знань студентів, його значення та функції. Критерії оцінювання знань. Функції оцінки: мотиваційна, діагностична, виховна, інформаційна. Форми, види і методика обліку успішності: екзамен, залік, державні екзамени, захист дипломних робіт. Оцінка творчої діяльності. Вимоги до оцінювання знань студентів.

Тема 2.6. Сучасні технології педагогічного спілкування.

Професійно-педагогічне спілкування викладача ЗВО та його функції. Основні функції педагогічного спілкування: пізнання особистості; обмін інформацією; організація діяльності; обмін ролями; співчуття, співпереживання; самоспостереження; спілкування заради спілкування; повернення себе до цінностей інших; повернення інших до своїх цінностей; налагодження контакту.

Засоби спілкування: знакові, оптико-кінетичні, лінгвістичні. Складові педагогічного спілкування: перцептивна складова, рефлексивна, ідентифікаційна, атракційна, комунікативна.

Структура педагогічного спілкування.

Стилі професійного спілкування викладача. Стилі відношення вчителя до колективу. Основні стилі взаємодії вчителя з учнями.

Психолого-педагогічні умови ефективності спілкування.

Комунікативна культура та комунікабельність викладача. Компоненти комунікативної культури.

Комунікативна компетентність викладача. Культура професійного спілкування й етикет.

Бар'єри у спілкуванні. Бар'єри у спілкуванні зі студентами.

Малоефективні моделі професійно-педагогічного спілкування.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Вхідний контроль проходить у письмовій формі і представляє собою набір тестових завдань, за допомогою яких здійснюється перевірка базових знань, необхідних для подальшого вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання фахових дисциплін».

Контроль під час аудиторних занять, основними формами якого є дискусія, тестування та обговорення теоретичного матеріалу, що передують виконанню практичних і науково-дослідних робіт.

Контроль самостійної роботи студентів, основними видами якого є оцінювання доопрацювання додаткових джерел інформації, оцінювання презентацій, вирішення ситуаційних завдань.

Вивчення змістового модуля навчальної програми закінчується **модульною контрольною роботою**, яка вміщує теоретичне питання, ситуаційне завдання та тести.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумкова атестація з навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання фахових дисциплін» проводиться на завершальному етапі її вивчення у формі *іспиту*. Поточна успішність – 60 балів, оцінка на екзамені – 40 балів.

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

1. Іщенко Л. В. Методика викладання фахових дисциплін у ВНЗ: навчальний посібник Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2016. 99 с.
2. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навчальний посібник Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.
3. Каплінський В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с
4. Олексюк Н.С. Соціальне виховання як основа етнічної соціалізації особистості в умовах транскультурного середовища. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Випуск 24 (II том): збірник наукових праць. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. 262 с. С. 106-112.
5. Теорія та методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: навчально-методичний посібник. Миколаїв : СПД Румянцева, 2018. – 154 с.
6. Корець М.С. Методика викладання фахових дисциплін у вищій школі Київ: НПУ, 2013. – 150 с

Додаткова:

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
2. Карапузова Н. Д. Основи педагогічної ергономіки: Навч. посіб. К. : «Академвидав», 2012. 192 с.
3. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2014. – 262 с.
4. Краус К. М., Краус Н. М., Болдирєва Л. М. Цифрові компетенції в сфері вищої освіти: задум, реалізація, результат. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 1 (106). С. 132–138.
5. Краус К. М., Краус Н. М., Манжура О. В. Професії майбутнього у віртуальній реальності інноваційно-цифрового простору. БІЗНЕС ІНФОРМ. 2019. № 1. С. 132–138.

6. Краус К. М., Краус Н. М., Криворучко О. С. Інноваційні досягнення української науки та освіти в координатах європейського науково-освітнього. Шляхи відродження науки України : матеріали XXII всеукр. конф. молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів, 14 квіт. 2017 р. Київ, 2017. С. 90–94.

Електронні ресурси:

1. Радченко Є. С. Формування іміджу педагога – вимога сучасності [Електронний ресурс] Режим доступу : www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Prrog/2008_7_1.pdf.
2. Сисоєва С.О. Теорія і практика вищої освіти: навч. посібник. К., 2016. 338 с. Режим доступу:http://lib.iitta.gov.ua/711948/1/Sysoieva_Socolova_2016_pos..pdf
3. Теорія і методика професійної освіти: навчальний посібник/ за ред. З.Н.Курлянд. Київ: Знання, 2012. 390с. [Електронний ресурс]. URL: http://pidruchniki.com/1584072055039/pedagogika/teoriya_i_metodika_profesiyanoi_osviti/.